

Edo Pivčević (1931-2021)

Edo Pivčević, jedan od najuglednijih hrvatskih filozofa našega vremena, preminuo je 15. kolovoza 2021. u Bristolu. Rodio se 1931. u Omišu gdje je pohađao osnovnu školu. Gimnazijsko obrazovanje stekao je u Splitu i Širokom Brijegu. Studij filozofije završio je 1954. na Sveučilištu u Zagrebu. Svoj prvi doktorat iz filozofije – o Sørenu Kierkegaardu – stekao je 1958. na Sveučilištu u Münsteru, da bi svoj drugi doktorat iz filozofije – o teoriji brojeva – stekao 1962. u Londonu. Za vrijeme studija u Zagrebu bio je novinar *Vjesnika u srijedu*, a kasnije je, kada se preselio u Englesku, radio i za BBC. Godine 1964. zaposlio se na Sveučilištu u Bristolu gdje je predavao sve do umirovljenja 1997. Osnovao je filozofsko društvo *Cogito* i istoimeni časopis koji je bio namijenjen onome što bismo danas nazvali popularizacijom filozofije. No Pivčevićevi interesi nisu bili ograničeni samo na filozofiju: bavio se i hrvatskom poviješću, pogotovo poviješću rodnog mu Poljičkog kraja, a kao svojevrsan politički emigrant i istinski domoljub, hrvatskom politikom i kulturom; tako je 1974. osnovao Britansko-hrvatsko društvo (*British-Croatian Society*) te pokrenuo i više godina uređivao časopis *British-Croatian Review*.

Filozofska ostavština Ede Pivčevića bogata je i raznolika. Objavio je brojne knjige: *Ironie als Daseinsform bei Søren Kierkegaard* (1960), *Husserl and Phenomenology* (1970), *Phenomenology and Philosophical Understan-*

ding (1970), *Von Husserl zu Sartre: auf den Spuren der Phänomenologie* (1972) [prevedeno na hrvatski kao *Na tragu fenomenologije* (1997)], *The Concept of Reality* (1986), *Change and Selves* (1990) [prevedeno na hrvatski kao *Mijena i jastva* (1993)], *What is Truth?* (1997) [prevedeno na hrvatski kao *Što je istina?* (2002)], *The Reason Why* (2007), *Filozofski eseji* (2016), *Man the Rational Animal: Questions and Arguments* (2016) i *Istina, analitički razum i ideja sebstva* (2021). Objavio je i niz članaka u prestižnim svjetskim časopisima za filozofiju kao što su *Mind*, *Noûs*, *The Review of Metaphysics*, *Journal of the British Society for Phenomenology* i dr. Svoja je filozofska djela uglavnom pisao na engleskom jeziku, a neka od njih, osim na hrvatski, prevedena su na kineski, korejski i njemački. Raspon filozofskih pitanja koja su Pivčevića zaokupljala bio je širok: uključivao je teorijske probleme kao što su struktura stvarnosti, racionalnost, mogućnosti spoznaje, teorije istine, narav filozofskog objašnjenja, uzročnost i determinizam, identitet i mijena osoba i stvari, odnos analitičke i kontinentalne (u prvome redu one fenomenološke) filozofije, ali jednako tako i praktično-filozofska pitanja kao što su teorije pravednosti, budućnost liberalne demokracije, smrt kao moralni problem, problem jednakosti, odnos globalizma, kapitalizma i nacionalizma i dr.

Svatko tko je imalo upoznat s Pivčevićim životom i opusom zna da njegov portret na ovako oskudnome prostoru nije jednostavno prikazati, tako da zainteresirane čitatelje upućujem da u tu svrhu konzultiraju njegovu autobiografsku knjigu *Slike iz pamćenja* (1998, 2019), knjigu *Filozofi i zavičaj: Razgovori s Edom Pivčevićem* koju je 2004. objavio Marinko Šišak i zbornik *Domovina, zavičaj, svijet: Zbornik radova povodom 90 godina života Ede Pivčevića* koji je 2021. uredio Stipe Kutleša. Ovom prilikom valja istaknuti da je o Edi Pivčeviću 2019. obranjena jedna doktorska disertacija: *Problem istine u teoriji objašnjenja Ede Pivčevića* Mate Penave. Jednako tako vjerujem da nije neumjesno i nevažno spomenuti činjenicu da je jedan od prvih radova o filozofskoj misli Ede Pivčevića, kao jedan od njegovih najboljih poznavatelja, još 1998. objavio danas, na žalost, također pokojni Mladen Avalon. Naslov Avalonova članka, "Od fenomenologije k analitičkoj filozofiji", možda je i najbolji sažetak Pivčevićeva filozofskog puta.

Edu Pivčevića osobno sam upoznao još kao student 1997. kada je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu održao gostujuće predavanje, a za studentski filozofski časopis *Scopus*, kojemu sam tada bio u uredništvu, dao intervju. Ubrzo nakon toga dopala me je zadaća da tehnički za tisak priprelim njegovu knjigu *Slike iz pamćenja*, a kasnije me je Pivčević zamolio da njegovu knjigu *What is Truth?* prevedem na

hrvatski. Zahvaljujući radu na tome prijevodu imao sam priliku više puta sastajati se s Pivčevićem i prilikom njegovih dolazaka u Hrvatsku razgovarati ne samo o terminološkim rješenjima nego i o mnogo čemu drugome. U posebno lijepom sjećanju mi je ostao naš susret u Splitu, kada me je ugostio u svome stanu uz izvrstan riblji ručak. Nešto kasnije sam, kao asistent na Hrvatskim studijima, bio zadužen za ispomoć Pivčeviću prilikom njegovih predavanja na doktorskom studiju filozofije. Dobro se sjećam tih zanimljivih predavanja i rasprava u kojima smo se znali svojski zakačiti, ali i, naravski, pomiriti. Nakon što je ta predavanja pretočio u knjigu *The Reason Why* (2007), sudjelovao sam u njezinu zagrebačkom predstavljanju. Još sam se nekoliko puta nakon toga uživo susreo s Pivčevićem prilikom njegovih, na žalost, sve rjeđih posjeta Zagrebu – posljednji put 2019. kada je na Institutu za filozofiju u Zagrebu održao jedno predavanje. Nakon toga smo još jednom komunicirali u lipnju 2020, u vezi objave njegova članka “Objektivna istina i nužnost sebstva” u časopisu *Prolegomena* – časopisu koji je snažno podupirao i bio mu članom savjeta od samog početka, na čemu mu upravo na ovim stranicama valja izraziti najdublju zahvalnost.

Edo Pivčević bio je filozof kakvih u suvremenoj akademskoj filozofiji, na žalost, ima sve manje i manje. Nema dvojbe, naime, da je on bio vrlo dobar poznavatelj djela i klasičnih i suvremenih filozofa, da je oštroumno analizirao i uspoređivao vrlo heterogene filozofske teorije, ideje i argumente, da je na originalan i maštovit način formulirao i branio vlastite filozofske poglede, ali i da je bio, jednako tako, upućen u širok raspon pitanja koja i nisu filozofska – poput prirodnoznanstvenih, povijesnih i društveno-političkih. Sve su ovo, dakako, obilježja dobrog filozofa. No ono što će posebno obilježiti moja sjećanja na Pivčevića jest činjenica, koju je prilikom svakog susreta i razgovora s njime bilo nemoguće ne zapaziti, da je on filozofiju iskreno volio, da je bio životno zaokupljen filozofskim problemima i strastveno posvećen njihovom proučavanju i rješavanju. S obzirom na važnost koju je filozofija imala u životu Ede Pivčevića, važno je da njegov život ostane zabilježen u filozofiji, osobito u filozofiji u Hrvatskoj do koje mu je bilo iznimno stalo.

